

ЦЕЛ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИЯ ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

- Установяване на постигането на резултатите от обучението по специалността, включени в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по съответната професия, придобити през 5-годишния срок на обучение (VIII – XII клас);
- Зрелостниците, обучавани по училищен учебен план, който осигурява професионална подготовка, придобиват средно образование след полагане на:
 - ✓ задължителен държавен изпит по учебния предмет Български език и литература;
 - ✓ задължителен държавен изпит за придобиване на професионална квалификация – по теория и практика на професията.

ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИЯ ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

- Задължителният държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация се провежда по национални изпитни програми (НИП), утвърдени от министъра на образованието и науката. НИП по специалности са достъпни на електронната страница на МОН, раздел „Професионално образование и обучение“, рубрика „Национални изпитни програми“.
- Всяка от националните изпитни програми се състои от 18 теми.

КОГА СЕ ПРОВЕЖДА?

Задължителният държавен изпит за придобиване на професионална квалификация в професионалното образование се провежда в две сесии:

- през май – юни;
- през август – септември.

ФОРМАТ НА ИЗПИТА

Задължителният държавен изпит за придобиване на средно образование и професионална квалификация в професионалното образование се провежда в две части:

- **част по теория на професията;**
- **част по практика на професията.**

**ВАРИАНТИ
НА
ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН
ДЪРЖАВЕН
ИЗПИТ**

ВАРИАНТ 1

**ПИСМЕНА РАБОТА ПО ИЗПИТНА ТЕМА (ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ
НА ПРОФЕСИЯТА)**

**ИНДИВИДУАЛНО ЗАДАНИЕ ПО ПРАКТИКА (ЧАСТ ПО
ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА)**

ВАРИАНТ 2

**ЗАЩИТА НА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ В ТЕОРЕТИЧНАТА ЧАСТ
ЗАЩИТА НА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ В ПРАКТИЧЕСКАТА ЧАСТ**

ВАРИАНТ 3

**ПИСМЕН ТЕСТ ПО ИЗПИТНА ТЕМА (ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА
ПРОФЕСИЯТА)**

**ИНДИВИДУАЛНО ЗАДАНИЕ ПО ПРАКТИКА (ЧАСТ ПО
ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА)**

ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

**Вариант 1 – писмена работа по
изпитна тема и индивидуално
задание по практика**

ФОРМАТ НА ИЗПИТА

Изпитът се провежда в две части – част по теория на професията и част по практика на професията.

- **Част по теория на професията** - писмена работа по изпитна тема от националната изпитна програма по специалността с продължителност до 4 астрономически часа. Номерът на изпитната тема се изтегля в деня на изпита в Министерството на образованието и науката.
- **Част по практика на професията** - индивидуално задание по практика, утвърдено от директора на училището с продължителност до три последователни дни и не повече от шест астрономически часа дневно.

РАМКА НА ИЗПИТЕН БИЛЕТ

- Част по теория на професията

.....
(пълно наименование на училището)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА/ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ –
ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“

специалност код „.....“

Изпитна тема №...

.....
(наименование на темата с кратко описание на учебното съдържание съгласно НИП)

Описание на дидактическите материали (ако е приложимо)

.....
(предоставят се за ползване от училището и са неразделна част от изпитния билет)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор на обучаващата институция:.....

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището)

РАМКА НА ИЗПИТЕН БИЛЕТ

• Част по практика на професията

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА/ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА
ПРОФЕСИЯТА

по професия код „.....“
специалност код „.....“

Индивидуално задание №...

На ученика

отклас, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:.....

1. Да се (вписва се темата на практическото задание).....

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

.....
УЧЕНИК:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището)

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

- Оценяването на писмената работа по изпитна тема в част по теория на професията се извършва по критерии за оценяване, които са утвърдени с НИП по съответната специалност за всяка изпитна тема. За всеки критерий са определени максимален брой точки, които се присъждат при пълен и верен отговор.
- Максималният брой точки, които може да получи ученикът, е 100 точки.

Критерии за оценяване на изпитна тема № ...	Максимален брой точки
1. Избира подходящи....	
1. Конструира ...	
1. Моделира ...	
1. Структурира правилно	
	100

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на индивидуалното задание по практика в част по практика на професията се извършва по критерии и показатели за оценяване, които са утвърдени с НИП.

Максималният брой точки, които може да получи ученикът, е 100 точки.

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки	Тежест
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда		да/не
1.1. Изпълнява дейностите при спазване на необходимите мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд		
1.2. Създава организация за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работното място		
1.3. Предотвратява опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа		
Забележка: Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).		
2. Ефективна организация на работното място		5
2.1. Планира ефективно работния процес	2	
2.2. Разпределя трудовите дейности в работния процес съобразно поставената задача и времето за нейното изпълнение	2	
2.3. Познава и прилага установените стандарти за осъществяване на дейността	1	
3. Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията		5
3.1. Познава и прилага нормативните изисквания в съответната професионална област	3	
3.2. Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с индивидуалното задание	2	
4. Правилен подбор на детайли, материали и инструменти съобразно конкретното задание		20
4.1. Целесъобразно използва материали, детайли и инструменти според изпитното задание	10	
4.2. Правилно подбира количеството и качеството на материали, детайли и инструменти	10	
5. Спазване на технологичната последователност на операциите според индивидуалното задание		20
5.1. Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите	10	
5.2. Организира дейността си при спазване на технологичната последователност на операциите в процеса на работа	10	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното задание		50
6.1. Всяка завършена дейност съответства на изискванията на съответната технология	20	
6.2. Крайният резултат съответства на зададените параметри и отговаря на изискванията в стандартите	20	
6.3. Изпълнява задачата в поставения срок	10	
Общ брой точки:	100	100

ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

**Вариант 2 – защита на дипломен проект
в теоретична част и защита на
дипломен проект в практическа част**

ФОРМАТ НА ИЗПИТА

-
- Дипломният проект е теоретико-практическа разработка по тема, възложена на ученика с индивидуално задание. Изпитът чрез защита на дипломен проект се провежда в две части - защита на дипломния проект в теоретична част и защита на дипломния проект в практическа част.

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕНТ ПРОЕКТ

Индивидуалните задания за изготвяне на дипломните проекти в теоретичната част включват:

- изисквания към разработката на дипломния проект;
- съдържанието и оформянето на проекта;
- срок за предаване.

В практическата част включват подходящи практически задачи, демонстриращи умения и компетентности по специалността от професията.

Индивидуалните задания могат да включват насоки и указания за изготвяне на изделие, макет или други материали, които може да се ползват при защитата на дипломните проекти в практическата част.

РАМКА НА ЗАДАНИЕ

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професия код „ “
специалност код „ “

На ученик/ученичка от клас
(трите имена на ученика/ученичката)

Тема:

Изисквания за разработката на дипломния проект (проучване на литература, съдържание, оформяне, указания за изпълнение, инструкции, указания):

График за изпълнение:

а) дата на възлагане на дипломния проект

б) контролни проверки и консултации

в) краен срок за предаване на дипломния проект

Ученик:
(име, фамилия) (подпис)

Ръководител консултант: /
(име, фамилия) (подпис)

Директор:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището)

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

Дипломният проект се оформя в следните структурни единици:

- титулна страница;
- съдържание;
- увод (въведение);
- основна част;
- заключение;
- СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЛИТЕРАТУРА;
- приложения.

ОФОРМЛЕНИЕ НА ПРОЕКТА

При форматирането на текста се спазват следните параметри:

- Обем на дипломния проект – минимум 30 страници
- Формат: А4;
- Брой редове в стр.: 30;
- Брой на знаците: 60 знака в ред;
- Общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака;
- Шрифт: Times New Roman, 12

ФУНКЦИИ НА РЪКОВОДИТЕЛЯ КОНСУЛТАНТ

- Предоставя информация за необходимата литература, материали, каталози, справочници, технически и други данни;
- Контролира поетапното и самостоятелно изпълнение на индивидуалното задание и дава препоръки при необходимост;
- Провежда до четири консултации с всеки ученик.

ПРЕДАВАНЕ И РЕЦЕНЗИРАНЕ НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

Предаване на дипломния проект

Ученикът предава дипломния си проект в определения в заданието срок във вид, определен от училището (на електронен и хартиен носител в един екземпляр), не по-късно от 20 дни преди първата от определените дати за изпита.

Изисквания по отношение на рецензията

Форматът на рецензията е утвърден с национална изпитна програма (НИП) по всяка специалност и съдържа преценка за качеството на изпълнение от ученика на всяка част от дипломния проект с оглед на:

- нейната пълнота и достоверност,
- прегледност и прецизност,
- оригиналност в подхода при решаването на проблема,
- практическа приложимост и икономическа целесъобразност на разработката,
- заключение с мнение за допускане или недопускане до защита.

ДОПУСКАНЕ НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ ДО ЗАЩИТА

- Дипломният проект се допуска до защита, при наличие на заключение с мнение за допускане до защита (положителна рецензия).
- Когато заключението в рецензията е с мнение за недопускане до защита, дипломният проект задължително се преглежда и оценява от комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпита чрез защита на дипломния проект в теоретичната част.
- Становището на комисията е окончателно.

ЗАЩИТА НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

Теоретична част

- Защитата на дипломния проект в теоретичната част представлява устно изложение на ученика за представяне на разработения дипломен проект и отговор на поставените от комисията за подготовка, провеждане и оценяване въпроси. Изложението може да се съпътства от допълнително онагледяване с презентация, графични материали, симулация и др.

ЗАЩИТА НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

Практическа част

- Защитата на дипломния проект в практическата част е изпълнение на практическо задание.
- Заданието е индивидуално и има за цел да установи усвоените умения и компетентности на ученика по специалността от професията,
- Комисията може да възложи на ученика изпълнение и на други практически задачи в съответствие с темата на индивидуалното задание, но несвързана с предварително подготвените материали.

КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДИПЛОМНИЯ ПРОЕКТ

- Оценяването на дипломния проект и неговата защита в теоретичната част се извършва по критерии за оценяване, които са утвърдени с национална изпитна програма по съответната специалност. Максималният брой точки, които може да получи ученикът за всяка част е 100.
- Критериите и показателите за оценяване на индивидуално задание по практика са утвърдени с национална изпитна програма по съответната специалност. Максималният брой точки, които може да получи ученикът за всяка част е 100.
- За всеки критерий са определени показатели и максимален брой точки, които се присъждат при напълно покриване на съответния критерий.

ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

**Вариант 3 – писмен тест по изпитна
тема и индивидуално задание по
практика**

ФОРМАТ НА ИЗПИТА

- Изпитът се провежда в две части – част по теория на професията и част по практика на професията.
- Част по теория на професията - писмен тест по изтеглената в МОН изпитна тема от националната изпитна програма по специалността от професията, съставен в деня на изпита на случаен принцип от база данни с тестови задачи. Продължителността на изпита е до 4 астрономически часа.
- Част по практика на професията - индивидуално задание по практика, утвърдено от директора на училището с продължителност до три последователни дни и не повече от шест астрономически часа дневно.

БАЗА ДАННИ С ТЕСТОВИ ВЪПРОСИ

- Въз основа на решение на педагогическия съвет в училището и писмено заявено желание на обучаемите в заявлението за изпита, училищната комисия за подготовка и оценяване на изпита по теория на професията изготвя база данни с въпроси за съставяне на изпитен тест по всяка тема от националната изпитна програма.
- Всеки въпрос е в съответствие със съдържанието на националната изпитна програма и изискванията за броя, вида и тежестта на въпросите за теста, посочени в нея.
- В зависимост от изтегленият в МОН номер на изпитна тема в деня на изпита, писмен тест се съставя и размножава в деня на изпита в присъствието на директора на училището.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗПИТНИЯ ТЕСТ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Според типа на отговора въпросите в писмения тест могат да са:

- Първа група - задачи със свободен отговор:
 - задачи за свободен отговор
 - задачи за тълкуване
- Втора група - задачи за допълване
 - задачи за допълване на дума/фраза, или елемент от чертеж/схема
 - задачи за заместване/съотнасяне/анализ на грешки
- Трета група - задачи с избран отговор
 - задачи с един или повече верни отговори със или без обосновка за избора
 - задачи за избор между вярно и грешно със или без обосновка за избора

СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗПИТНИЯ ТЕСТ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Според равнището на познавателна дейност:

- **I. Знание** - 0 до 2 точки
 - Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции.
- **II. Разбиране** - 0 до 4 точки
 - Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗПИТНИЯ ТЕСТ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Според равнището на познавателна дейност:

- **III. Приложение** - 0 до 6 точки
 - Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоените знания и формираните умения в практическа ситуация или казус
- **IV. Анализ** - 0 до 8 точки
 - Разкриване на взаимовръзки, зависимости, тенденции и формулиране на изводи и заключения

ФОРМАТ И ОЦЕНЯВАНЕ НА ИЗПИТА ЧРЕЗ ПИСМЕН ТЕСТ

- Продължителността на изпита чрез писмен тест е до 4 астрономически часа.
- Генерираният писмен тест се раздава на всеки обучаем, заявил желание явяване на изпит по теория по този начин, заедно с указания за работа с него.
- Оценка на писмения тест по изпитна тема в част по теория на професията се извършва в съответствие с еталон на верния отговор за всяка тестова задача и ключ за оценяване.
- Максималният брой точки, които може да получи ученикът, е 100 при пълно и вярно решение на всички тестови задачи.

ФОРМИРАНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНАТА ОЦЕНКА ОТ ИЗПИТА

Оценяването на резултатите от изпитите за придобиване на професионална квалификация се извършва в точки, съответно:

- за частта по теория на професията - максимален брой 100 точки;
- за частта по практика на професията - максимален брой 100 точки.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

- Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията + $0,5 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

ФОРМИРАНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНАТА ОЦЕНКА ОТ ИЗПИТА

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка по формулата:

$$\text{Цифрова оценка} = \text{окончателната оценка в брой точки} \times 0,06$$

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01.

ФОРМИРАНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНАТА ОЦЕНКА ОТ ИЗПИТА

- Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка по формулата:

$$\text{Цифрова оценка} = \text{окончателната оценка в брой точки} \times 0,06$$

Окончателната оценката от държавния изпит по теория на професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател „слаб“;
- за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател „среден“;
- за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател „добър“;
- за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател „много добър“;
- за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател „отличен“.

НОРМАТИВНА УРЕДБА

-
- ЗАКОН за предучилищното и училищното образование
 - Закон за професионалното образование и обучение
 - Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 2020 г.

УСПЕХ НА ВСИЧКИ!

